

MONEDE EMISE DE MIRCEA CEL BĂTRÂN DESCOPERITE ÎN BISERICA FOSTEI MĂNĂSTIRI TUTANA, JUD. ARGEȘ

ROMEO MASCHIO
SPIRIDON CRISTOCEA

În anul 1987, ca urmare a necesității unor lucrări de consolidare și restaurare, s-au efectuat cercetări arheologice la fosta mănăstire Tutana, acum locaș de mir*.

Acest locaș de cult se învecinează cu două alte importante ctitorii din timpul întemeierii statale și spirituale românești: mănăstirile Curtea de Argeș și Cotmeana. Cel mai vechi document referitor la mănăstirea Tutana este un hrisov, din 1 aprilie 1497, prin care domnitorul Radu cel Mare confirmă un schimb de proprietate ce se petrecuse în vremea domnitorului Basarab cel Tânăr (1477-1482)¹.

Pe baza informațiilor furnizate de documente, până la începerea cercetării arheologice, se putea afirma că mănăstirea exista în a doua jumătate a secolului al XV-lea.

Biserica actuală a fost construită în anul 1582 de Mihnea Turcitul, domnul Țării Românești (1577-1583, 1585-1591), ispravnic al lucrărilor fiind „jupanul Mihai ban“, viitorul voievod Mihai Viteazul². Cercetările arheologice practicate în cadrul ansamblului monastic au confirmat existența unei biserici mai vechi, anterioară celei construite în 1582³.

Săpăturile efectuate în interiorul bisericii Tutana II, pentru stabilirea planului de consolidare, cât și pentru reconstituirea planului și datarea bisericii Tutana I, au avut ca rezultat printre alte descoperiri însemnate și recuperarea a 11 monede, emise de Mircea cel Bătrân.

Practicându-se o casetă³ delimitată de zidurile absidelor de nord ale celor două biserici și peretele de est al pridvorului supralărgit au fost găsite aceste monede, care sunt importante și pentru că ajută la datarea bisericii Tutana I.

* Cercetările arheologice au fost efectuate de Spiridon Cristoceă, iar considerațiile de ordin arhitectural au fost făcute de Carmen Oprescu. Vezi Spiridon Cristoceă, Carmen Oprescu, *Cercetările arheologice de la mănăstirea Tutana (jud. Argeș) și problema încadrării unui nou triconc de la cumpăna veacurilor XIV-XV*, în „Revista muzeelor și monumentelor, Monumente istorice și de artă“, XIX, 1988, 2, p. 45-58.

¹ DRH, B, Țara Românească, vol. I, nr. 274, p. 447-478.

² Ștefan Andreescu, *Contribuții cu privire la trecutul mănăstirii Tutana*, în „Mitropolia Olteniei“, anul XVIII nr. 3-4, martie - aprilie 1966, p. 261.

³ Autorii cercetărilor - Spiridon Cristoceă, Carmen Oprescu - în studiul lor au numit, biserica ridicată în 1582 Tutana II, iar pe cea anterioară Tutana I.

⁴ Spiridon Cristoceă, Carmen Oprescu, *op. cit.* p. 46, fig. 3.

Cele 11 monede sunt extrem de interesante pentru că au fost bătute din aramă și, deși tocite, după tratare și conservare au putut fi identificate^{***}.

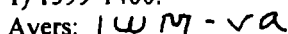
Mircea cel Bătrân a bătut două specii monetare: ducați și bani. Ducății au fost de două categorii: în prima categorie se încadrează tipul nr. 1, cel comun cu legenda în limba latină cât și în limba slavă; a doua categorie cuprinde ducați cu efigia lui Mircea. În această categorie se disting mai multe tipuri, funcție de reprezentările iconografice sau heraldice care apar pe avers și revers⁴.

Cele 11 monede descoperite la Tutana sunt ducați, din a doua categorie, cu efigia lui Mircea cel Bătrân. Pentru gruparea și datarea acestor monede - care nu prezintă an de emisie - am folosit schema clasificării monedelor din Țara Românească propusă de Octavian Iliescu⁵ și studiul *Efigiile monetare ale voievozilor Radu I și Mircea cel Bătrân* din lucrarea lui Pavel Chihaia⁶.

Autorul menționat stabilește criteriile de datare ale monedelor respective cu ajutorul reprezentărilor heraldice și iconografice, ajutând astfel la operația de clasificare a monedelor cu efigie emise de Mircea cel Bătrân.

Descrierea cronologică a monedelor:

1) 1399-1400.

Avers:

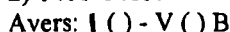
Mircea în picioare, din față, cu barbă și mustăți îmbrăcat cu un veșmânt de origine bizantină. Pe cap poartă coroană, în mâna stângă ține globul cruciger, iar cu mâna dreaptă ține o lance, oblic, cu vârful în sus având la extremitatea superioară o ureche romboidală.

Revers:

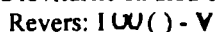
Stema Țării Românești. Scut înclinat spre dreapta, despicat, primul cartier plin, în al doilea 3 grinzi, timbrat de un coif tip „oală” în profil spre dreapta. Deasupra stă o acvilă cu aripile strânse.

D = 1,2 cm; G = 0,31 g, ↑↑ Nr. inv. 16718.

2) 1401-1415.

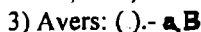
Avers:

Mircea în picioare într-un veșmânt de modă occidentală - „surcotă” cu jupă plisată, având deasupra o mantie prinsă cu o agrafă la mijloc. În mâna stângă ține globul cruciger, iar în mâna dreaptă lancea cu vârful în sus cu piroane transversale pentru ca loviturile să aibă o nocivitate mai mare.

Revers:

Stema Țării Românești. Scut despicat, înclinat spre dreapta. În primul cartier trei grinzi, în al doilea sigla *W*. Pe scut coif în formă de „cap de broască” numit așa după aspectul mai turtit al calotei, în profil spre dreapta. Deasupra acvila cu aripile strânse.

D = 1,3 cm; G = 0,20 g. ↑↓ Nr. inv. 16715.

3) Avers:

*** Tratarea și conservarea monedelor au fost realizate de Elena Rotaru de la Muzeul Județean Argeș.

⁴ Octavian Iliescu, *Moneda în România*, Ed. Meridiane, București, 1970, p. 20-21. Vezi George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin C. Oprescu, *Monede și bancnote românești*, Ed. Sport - Turism, București, 1977, p. 18-28.

⁵ Octavian Iliescu, *Cu privire la problema realizării unui „corpus” al monedelor feudale românești* în Studii și materiale de istorie medie, Ed. Academiei R.P.R., vol. I, 1956, p. 285-321.

⁶ Pavel Chihaia, *Din cetățile de scaun ale Țării Românești*, Ed. Meridiane, București, 1974, p. 161-191.

Ca mai sus. Piroanele de pe lance sunt sub mână.

Revers: () - *SVB*

Ca mai sus. În primul cartier al scutului trei grinzi, în al doilea stea cu cinci

raze.

D = 1,3 cm; G = 0,10 g. ↑↑ Nr. inv. 16716

4) Avers: *IW - aB*

Ca mai sus.

Revers: *IW*: ()

Ca mai sus. Al doilea cartier de la scut nu se distinge.

D = 1,2 cm; G = 0,26 g. ↑↑ Nr. inv. 16717.

5) Avers: *IW - aB*

Ca mai sus.

Revers: *IW - B*

Ca mai sus. În al doilea cartier al scutului stea.

D = 1,3 cm; G = 0,33 g. ↑↓ Nr. inv. 16719.

6) Avers: () - *aB*

Ca mai sus.

Revers: *IW* - ()

Ruptă, nu se vede scutul.

D = 1,3 cm; G = 0,19 g. ↑↑ Nr. inv. 16720.

7) Avers: Tocită, nu se vede legenda.

Ca mai sus.

Revers: () - *a*

Ca mai sus. Tocită, nu se vede scutul.

D = 1,2 cm; G = 0,11 g. ↑↓ Nr. inv. 16721.

8) Avers: *IW - aB*

Ca mai sus.

Revers: *IW - a - Ba*

Ca mai sus. Scutul are în al doilea cartier stea.

D = 1,2 cm; G = 0,21 g. ↑↑ Nr. inv. 16722.

9) Avers: *IW - Ma - Ba*

Ca mai sus. Lancea are piroanele deasupra mâinii.

Revers: *IW M - roB*

Ca mai sus. În cel de al doilea cartier al scutului sigla

D = 1,2 cm; G = 0,22 g. ↑↓ Nr. inv. 16723.

10) Avers: *IW - M - aBo*

Ca mai sus.

Revers: *IW M - Ba*

Ca mai sus. Scutul are în primul cartier stea, în al doilea trei grinzi.

D = 1,4 cm; G = 0,39 g. ↑↑ Nr. inv. 16724.

11) Avers: *IW M* - ()

Ca mai sus.

Revers: *IW M - a*

Ca mai sus. Moneda ruptă. La scut nu se vede primul cartier, în al doilea trei

grinzi.

D = 1,3 cm; G = 0,20 g. ↑↓ Nr. inv. 16725.

Ducații descoperiți la Tutana sunt de tipul cu efigie cu legenda în limba slavă, atât pe avers cât și pe revers, și reprezintă emisiuni din anii 1396-1418, când Mircea cel Bătrân obține o mare autoritate la Dunărea de Jos.

Pe moneda cu efigie, rară, datată 1399-1400, Mircea apare cu un veșmânt de origine bizantină, ce nu corespunde reprezentării sale reale, pentru că acesta purta veșminte occidentale.

Elemente de veșmânt bizantin apar și pe monedele bulgărești și sârbești din vremea respectivă Mircea adoptându-l probabil din spirit de solidaritate ortodoxă împotriva islamismului expansionist⁷.

Ducații emiși între 1401-1415 se caracterizează prin faptul că Mircea apare în veșmânt occidental. Această monedă s-a bătut în mai multe serii care se succed în intervalul mai sus amintit, întărind ideea că acest tip s-a statornicit pentru multă vreme în Țara Românească și a circulat intens, apărând în momentul când Bulgaria și Serbia fiind ocupate de turci, orientarea politică și economică a lui Mircea s-a îndreptat către Ungaria și Polonia⁸.

Ducații emiși de Mircea cel Bătrân descoperiți la mănăstirea Tutana, în urma cercetărilor arheologice, susțin afirmația autorilor că biserica Tutana I poate fi datată din punct de vedere al perioadei de construcție la sfârșitul secolului al XIV-lea - începutul secolului al XV-lea.

⁷ *Ibidem*, p. 187-188.

⁸ *Ibidem*, p. 187.